

Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának
kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása
a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával”

SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet TDK

Kutatásmódszertan 2.

2011. 12.09.

Anyaggyűjtés, forráskutatás

Kutatási beszámoló elemzése: *Fogyatékos személyek szerhasználati jellemzői*

Meggyesné Hosszu Tímea

TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 projekt

Anyaggyűjtés, forráskutatás

- Anyaggyűjtés alatt nem csak a szakirodalmi források módszeres összegyűjtését és kivonatolását értjük, hanem minden egyéb, arra irányuló tevékenységet, amely révén többet megtudhatunk a témánkkal kapcsolatban.
- anyagnak minősülhet például egy oktató, kutató szóbeli közlése, vagy egy a témában elhangzott rádióműsor, interjú is

- Kezdjük azzal, hogy olvassunk a témáról!
- A kötelező irodalomjegyzet rendszerint az alapot adja, háttérismeretet szerezhethetünk belőle.
- Ezután kell a további forrásmunkákat megkeresni a könyvtárban és internetes kereséssel

„ Óh, ne mondjátok azt, hogy a Könyv ma nem kell, hogy a Könyvnél több az Élet és az Ember: mert a Könyv is Élet, és él, mint az ember - így él: emberben Könyv, s a Könyvben az Ember.”

Babits Mihály: Ritmus a könyvről

- A felsőoktatásban a tanításról a tanulásra helyeződik át a hangsúly. Az alaptudást képező ismeretanyag jelentős hányadát, gyakran önálló tanulással kell megszerezni
- információs műveltség- napjainkban már a középiskolásokkal szemben is elvárható, az információ megtalálásának és felhasználásának képessége, az egész életen át tartó tanulás alapköve

- Az információs műveltséggel bíró ember:
- képes megtalálni a releváns információt; azt megszerezni és válogatni belőle,
- az adatokat tudássá, véleménnyé, meggyőződésé konvertálni,
- képes új belső meggyőzésekre jutni

(McKenzie, Jamie, 2009)

- A könyvtár az **ÖNÁLLÓ SZELLEMI MUNKA** színtere

Könyvtári alapfogalmak

- A könyvtár célja, hogy az információkat tárolja és kérésre rendelkezésre bocsássa
- A katalógusok az információrengetegben való tájékozódást segítik a könyvtárakban
- A **betűrendes katalógus** a könyveket a szerzők neve alapján ábécé rendben csoportosítja
- A **szakkatalógus** - tartalom szerint
- A **tárgykatalógus** - alapja a mű tartalmát tömören összefoglaló tárgyszó, és a tárgyszavak a katalógusban betűrendben sorakoznak

- a legtöbb könyvtárban számítógépes katalógus működik, mely a szakirodalom kutatásának kiindulópontja
- leggyakrabban *szerző vagy cím szerint keresünk*
- A katalógus keresőfelülete nem egy űrlap, amelynek minden sorát ki kell töltenünk
- Azonban célszerű a keresőkérdések kombinálása, illetve a különféle szűrések, szűkítések alkalmazása

- Az elektronikus katalógusoknak két megjelenési formája van, azonban rendszerint egy adatbázist takar
- egy általában DOS-alapú (csak belső használat)
- ennek egy internet-alapú változata (ugyanazzal az adattartalommal), amely távolból is elérhető /OPAC – Online Public Access Catalogue/

Osztályozási rendszerek

- A könyvtár teljes állományát valamilyen rendszer szerint tartják nyilván
- A legáltalánosabb- osztályozási rendszer az ***Egyetemes Tizedes Osztályozás és a Kongresszusi Könyvtári Osztályozási Rendszer***
- *Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO)* - olyan osztályozási rendszer (Melvil Dewey, amerikai könyvtáros dolgozta ki) amely a tízes számrendszerre épülve az emberi tudás, ismeretek és tevékenység egészét felöleli

- Miután számokat használ, független a nyelvi és írásbeli különbségektől, ezért világszerte használják (50 országában ezt a rendszert alkalmazzák)
- tudományokat ebben az osztályozási rendszerben tíz nagy csoportra bontották, és az egységeket számjegyekkel jelölték 0-9-ig
- (A Természettudományok például az 5 jelölést kapta) A tíz nagy csoportot további tíz-tíz egységre tagolták, és ezeket a kisebb csoportokat az első számjegy után írt második számjeggyel jelölték (pl. a fizika az 53 jelölést kapta)
- A bontás tovább folytatható, és egyre szűkebb csoportokat kapunk

Polcrendszer

- szabadpolcos és zárt-raktáras könyvtárak
- **szabadpolcok** minden könyvtárlátogató számára hozzáférhetőek- tartalmuk szerint csoportosítják a könyveket, a rendezés alapja az ETO
- Minden ismeretközlő mű háromjegyű számot kap és ez a számjegy, mint raktári jegy rákerül a könyvek gerincére is
- A szépirodalmi műveket külön csoportban, a szerzők nevének betűrendjében helyezik el

- **zárt rendszerbe** csak külön engedéllyel szabad belépni
- Zárt polcok esetén katalógus segítségével keressük meg a szükséges könyvet, és a könyvtárostól kell elkérni
- A könyvtárak nagy részénél a könyvek egy része szabadpolcon, más része raktárban található
- Vannak olyan egyetemi és főiskolai könyvtárak, ahol ***fenntartott polcok is léteznek***
- ezeken a könyveket kurzusok szerint rendezik el belső használatra

Bibliográfia

- a tájékozódás fontos segédeszköze
- egy-egy téma irodalmának rendbe sorolt jegyzéke
- általában nem korlátozódik egyetlen könyvtár állományára, mint a katalógus, ezért gazdagabb lehet annál
- ***kurrens bibliográfiák*** – rendszeresen jelennek meg, a frissen megjelent könyvekről informálnak (Magyar Nemzeti Bibliográfia kéthetenként megjelenő füzetei)

- ***retrospektív bibliográfiák*** - egy alkalommal jelennek meg, és hosszabb időre visszatekintve, az adott időszak alatt megjelent könyvekről adnak információt (Magyar Könyvészet)

Könyvtári szolgáltatások

- Kölcsönzés
- Előjegyzésre
- könyvtárközi kölcsönzésre
- olvasótermi szolgáltatás
- Internet

A világháló

- A világhálón elérhető, a tanuláshoz leggyakrabban használt ismeretforrások:
- On-line irodalom (szakirodalom és szépirodalom)
- On-line folyóiratok és magazinok
- Elektronikus katalógusok
- Különféle szervezetek weblapjai (pl. az EU hivatalos honlapja)
- Egyetemek weblapjai
- Levelező listák

Az információgyűjtés formái

- **szörfölés-** véletlenszerűen barangolunk, egyik linkről a másikra
- **Böngészés-** katalógus rendszerek és keresők segítségével folytathatjuk
- **Keresés-** keresőmotorokat, metakeresőket veszünk igénybe

- Katalógusban akkor érdemes keresgélni, ha egy meghatározott szakterület irodalmára van szükségünk, kevésbé vagyunk jártasak az adott területen
- például egy tantárgy keretein belül Ön megkap egy témát a tanárától
- A katalógusokban való böngészést (browsing) jelent

- http://nektar1.oszk.hu/librivation_hun.html – az Országos Széchényi Könyvtár katalógusa
- <http://saman.fszek.hu> – A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár katalógusa <http://opac.ogyk.hu>
– A Magyar Országgyűlés Könyvtárának katalógusa
- http://catalogue.bl.uk/F/?func=file&file_name=login-bl-list – A British Library katalógusa

- <http://catalog.loc.gov> – Az Egyesült Államok Kongresszusi Könyvtárának katalógusa
- <http://www.bnf.fr/pages/catalogues.htm> – A Bibliothèque Nationale Katalógusa (francia)
- <http://opac.sbn.it> – A Biblioteche Italiane katalógusa (olasz) <http://www.ddb.de> – A Deutsche Bibliothek katalógusa (német)

- <http://www.bne.es> – A Biblioteca Nacional de España katalógusa (spanyol)
- <http://portico.bl.uk/gabriel/en/services.html> – Minden európai ország nemzeti könyvtári katalógusának elérhetősége

Keresés

- **A legfontosabb könyvkereső motorok**
- **<http://www.konyvkereso.hu>** – Több mint tizenegyezer könyvet tartalmazó adatbázis, részletes keresőjével a szokásos paramétereken (ISBN, Kiadó stb.) kívül pontos árra, illetve ártartományra is kereshetünk
- **Ingyenes regisztrációt igényel**

- **<http://mek.oszk.hu/html/konyvkereso.phtml>** – A kilenc legnagyobb hazai könyvadatbázisban (nyomtatott és elektronikus) keres szerzőre és címre, az adatbázisok egy kattintással elérhetőek erről a lapról
- **<http://www.amazon.com>** – Több millió dokumentum keresését és megvásárlását teszi lehetővé. Egyes könyvek használatán is megrendelhetőek
- **<http://www.libri.hu>** – A Libri hálózat üzleteinek készletében keres a szokásos paraméterekkel (cím, szerző, kiadó, fordító)

Keresés ingyenes keresőkkel

- keresőprogramok, keresőoldalak a Web módszeres és rendszeres végigjárására vállalkoznak, így sokkal teljesebb képpel rendelkeznek a Weben tárolt dokumentumokról
- csak azokon a nyilvános oldalakon keresnek, melyekhez hozzáférési joguk van

- Kereső rendszerekkel akkor tudunk jól keresni, ha valamennyire már „otthon vagyunk” egy témában
- tudunk megfelelő kereső kifejezéseket, kulcsszavakat és tárgyszavakat megadni
- **A kulcsszó nem azonos a tárgyszóval**
- A kulcsszó a szövegben található kifejezéseket jelöli
- A tárgyszó nem feltétlenül jelenik meg explicit módon a szövegben, viszont nagyon fontos, mert azt jelzi, hogy miről szól a szöveg

- A világ legnagyobb szabadszavas keresője a Google. (<http://www.google.com>)
- előnye - a magyar felhasználók szempontjából – régi nagy riválisával, a Yahoo-val szemben, hogy igen könnyedén lehet a találati listát csupán a magyar találatokra szűkíteni
- Google nemcsak azonosít minden weboldalt, hanem rangsorolja is őket azon az alapon, hogy hány link vezet hozzájuk
- opciók közül fontos az ún. Tárolt változat, mely lehetőséget nyújt arra, hogy régebbi, már nem létező oldalakhoz férjünk hozzá

- A Google Scholar (<http://scholar.google.com>) a Google tudományos keresője
- tudományos publikációk keresésre optimalizáltak
- lektorált tudományos dolgozatok, cikkek, disszertációk, könyvek stb. keresését biztosítja, amelyeket tudományos kiadók, egyetemek, szakmai szervezetek adnak ki, illetve – az ún. láthatatlan vagy mély web tartalmakba belekeresve – különböző szakterületi adatbázisok tartalmazznak

- keresőalgorithmusa hasonló, de nem a hiperlinkeket használja fel egy-egy publikáció fontosságának meghatározásához, hanem azt, hogy más cikkek milyen gyakran hivatkoznak rá
- A Google Scholar, Google Tudós néven már magyar nyelven is létezik, de egyelőre még csak kísérleti, béta változatban, így több funkciója csak angolul, vagy más nyelven érhető el

Keresés korlátozott hozzáférésű szakadatbázisokban

- legtöbb intézmény, könyvtár egy vagy több előfizetett tudományos szakadatbázissal rendelkezik
- az adatbázisok lehetnek internet alapú, online hozzáférésűek vagy csak belső hálózatról elérhetőek